

ПРОГРАМА
для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням угорською мовою

УГОРСЬКА МОВА
10–11 класи

Академічний рівень

MAGYAR NYELV

10-11. osztály

Bevezető

A nyelvtanítás célja és feladatai

Az anyanyelvi program célja, hogy a magyar nyelv tanításának hagyományaira épülő, korszerű anyanyelvi műveltséget adjon. Kiemelt hangsúlyt kap a szóbeli és az írásbeli kommunikációs készség fejlesztése. A program alkalmas a gyakorlatcentrikus anyanyelvi tudás és beszédkultúra kialakítására, valamint a korosztálynak megfelelő szintű fogalmi ismeretek megtanítására. A programban meghatározó célnak tekinthető az is, hogy a taneszközök erősítsék a diákoknak anyanyelvükhöz és a magyar nyelvi órákhoz való pozitív viszonyát. Meghatározó a nyelvhasználati szempontok érvényesítése a fogalmi ismeretek tanításában, a nyelvi elemek kommunikációs szerepének a bemutatása.

A tanulók életkori sajátosságaihoz igazodva dolgozzuk fel a nyelvtudomány legújabb eredményeit és a megőrzendő hagyományos értékeket egyaránt. A tananyag a rendszerszerűség elvén alapszik, ezért az anyagrészek között folyamatos kapcsolat és összefüggés van. Az anyanyelvi tudás alapjának a teljes magyar nyelvi és kommunikációs rendszert tekintjük.

Az anyanyelvi tanterv igazodik a magyar nyelv követelményrendszeréhez, tartalmazza mindazt, amire a 11. évfolyam végén az eredményes érettségi vizsgához szükség van.

A szakirányú oktatás lényege, hogy a kiválasztott szakot minél magasabb fokon kell elsajátítani. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a szakirányból a maximumot kell adni, míg a többi tantárgy anyagára kevesebb óraszám jut. A társadalmi-humán és természettudományi-matematikai szakirány az anyanyelv oktatására kevesebb óraszámot határoz meg, mint a filológiai irányvonal.

A stilisztikai, szövegtani, nyelvművelési és szónoklattani jártasság a készségek rendszerezését és fejlesztését irányozza elő. Ezek kialakítása az egyesített beszédkészségi és nyelvtani tárgykör keretében realizálódik, mivel a tárgyukat olyan nyelvtudományi diszciplínák képezik, amelyek a beszéd, a beszédkészség problémáját vizsgálják.

A 10–11. osztály programja a tananyag elsajátíttatása mellett előirányozza a hallott és olvasott szöveg befogadásával, a különböző típusú, stílusú és műfajú beszédművek újrateremtésével (tartalmának elmondásával) és megalkotásával kapcsolatos jártasság és készségek fejlesztését. Az osztályokban célszerű a következő munkamódszereket alkalmazni: előadás (ismeretközlő és összefoglaló), szeminárium, kollokvium, megbeszélés, szakirodalom (kötelező és kiegészítő) önálló feldolgoztatása, problematikus feladatok megoldatása, szituáció-modellezés, szerepjátékok, csoportos és páros feladatok, alkotó jellegű munkák, a tanulók önálló szövegelemzésének megszervezése, alkotóképességeiket fejlesztő felszólalások, beszédművek készítése.

Általános célok és követelmények:

- az anyanyelvi nevelés segíti a tanulók önálló tanulási és önművelési képességének a fejlesztését;
- a tananyag a diákok életkori követelményeihez igazodva fokozatosan bővül;
- az évfolyamok követelményrendszere egymásra épül;
- minden tantárgy tanulásának alapja a megfelelő szintű szövegértési és szövegalkotási készség;
- a tanterv tananyaga nyelvhasználat-központú és szöveg szemléletű;
- a magyar nyelvi ismeretek mellett kiemelt szerepet szán a diákok kommunikációs képzsésének, a szövegértés és a szövegalkotás fejlesztésének.

Az anyanyelvi oktatás tananyagát a nyelvtudomány újabb eredményeire épülő korszerű

ismeretek adják.

Az iskolai nevelés elsődleges célja a tanulók személyiségének a fejlesztése, az embernevelés. Az iskola feladata felkészíteni a diákokat a magánéleti és a közéleti szerepek betöltésére. A diákoknak megfelelő általános műveltséget kell szerezniük, mivel különböző ismeretek elsajátítása eszköz a tanulók értelmi, önálló ismeretszerzési és kommunikációs képességeinek kialakításához, fejlesztéséhez. A nevelés elsősorban a képességek és készségek fejlesztésére irányul.

10. osztály

Stilisztika

(70 óra, heti 2 óra, 12 tartalék óra)

Óraszám	Az elsajátítandó tananyag	A tanulók felkészítési szintjével kapcsolatos állami követelmények
4	Az általános iskolai tananyag rövid ismétlése A magyar nyelv hangrendszere. A magyar nyelv szóképzete. A szóképzés. A magyar nyelv szófaji rendszere. Az egyszerű és összetett mondatok. A magyar helyesírás alapelvei.	A tanuló: tudja a gyakorlatban alkalmazni az általános iskolában elsajátított tananyagot.
2	Bevezetés. A stilisztika tudománya A stilisztika mint a nyelvtudománynak az irodalomtudományhoz szorosan kapcsolódó ága. A stilisztika tárgya, célja és feladatai. A stilisztika rövid története. Stilisztika az ókorban.	A tanuló: ismerje a stilisztika mibenlétét, tárgyát, célját, feladatait;
8	A stílus és a stilisztika. A magyar stilisztika korszakai A funkcionális stilisztika. A stilisztika alapfogalmai. A stílus fogalma. A stílus szó	A tanuló: értse a funkcionális stilisztika fogalmát; ismerje a nyelvi eszközök stilisztikai színezetét,

	<p>jelentése és eredete.</p> <p>A stiléma (stíluselem). A stílusérték. Állandó és alkalmi stílusérték.</p> <p>A stiléma és a nyelvi norma. A stilisztikai hiba. A nyelvi eszközök stilisztikai színezete (expresszivitása és stílusértéke).</p> <p>Adekvát és inadekvát stílus.</p> <p><i>A stílus mint nyelvi jelenség.</i></p> <p>A stílus mint a nyelvi elemek megválasztása és elrendezése.</p> <p>A stílus alakulását meghatározó tényezők (a mondanivaló tárgya, célja, a beszédhelyzet, a közlő egyénisége).</p> <p>A stílusárnyalat vagy stíluszínezet. A pozitív (választékos, ünnepélyes, emelkedett, patetikus), a semleges (egyszerű) és a negatív (bizalmas, közönséges, durva, vulgáris) stílusárnyalat. A helyes stílus követelményei: világosság, magyarosság, szabatoság.</p> <p>Gyakorlati munkák:</p> <p><i>Szövegértés.</i> Különböző stílusárnyalatú szövegek hallgatása és megértése (800–900 szó 8–9 perc alatt).</p> <p><i>Szövegprodukción.</i> Különböző stílusértékű, stílushatású és hangulatú szövegek alkotása a tanult stilisztikai kategóriák alkalmazásával.</p> <p><i>Olvasás.</i> Különböző stílusárnyalatú</p>	<p>stílusértékét;</p> <p>értse a stiléma fogalmát, a stiléma és a nyelvi norma viszonyát;</p> <p>értse a stílus fogalmát, lényegét;</p> <p>ismerje a stílus alakulását befolyásoló tényezőket;</p> <p>értse a stílusárnyalat fogalmát; ismerje és a gyakorlatban alkalmazni is tudja a különböző stílusárnyalatokat; ismerje és írásában, beszédében tartsa is meg az odaillő stílus követelményeit;</p> <p>Ismerje a stílus alakulását meghatározó tényezőket, ismerje az állandó és alkalmi stílusérték fogalmát.</p> <p>értse a hallott szöveg tartalmát; ismerje fel a stílust meghatározó tényezőket; találja meg a szövegben a stilémákat és ismerje fel a nyelvi kifejező eszközök stílusértékét;</p> <p>indokolja meg használatuk helyénvalóságát;</p> <p>képes legyen különböző stílushatású szövegek alkotására;</p> <p>határozza meg az olvasott szöveg stílusárnyalatát;</p> <p>keresse ki a szöveg érzelmileg színezett (expresszív) és stílusfestő nyelvi eszközeit, a szöveg stilmáit;</p> <p>határozza meg a stilmák és a nyelvi norma viszonyát;</p> <p>ügyel a műfaj szerkezetének és</p>
--	---	---

<p>6</p> <p>4</p>	<p>szövegek néma olvasása.</p> <p><i>Beszédkésztség.</i> Szöveg szabad reprodukálása más stílusárnyalatban, a megfelelő stílus eszközök alkalmazásával.</p> <p><i>Íráskésztség.</i> Alkotó tollbamondások (szöveg másolás) a mondatok, a szöveg átszerkesztésével a megadott stílusárnyalatban.</p> <p>A nyelv és a kommunikáció A kommunikációról tanultak ismétlése. A nyelvi funkciók. A kommunikáció szabályai.</p> <p>A funkcionális stilisztika A stílusréteg vagy stílusnem. A stílusrétegek tartalmi, szituatív és kommunikatív meghatározottsága. A stílusnemek (stílusok) osztályozása: 1. a beszélt nyelvi stílusok (a társalgási, szónoki és az előadói stílus); 2. az írott nyelvi stílusok (a szépirodalmi, a tudományos, a publicisztikai és a hivatalos stílus).</p> <p>Gyakorlati munkák: <i>Szövegértés.</i> Különböző stílusnemű szövegek olvasása és a szöveg stílusnemének meghatározása.</p> <p><i>Olvasás.</i> Különböző stílusnemű</p>	<p>sajátságainak megőrzésére; a feladatnak megfelelő stílus eszközöket alkalmaz; észreveszi és kijavítja az esetleges stílushibákat;</p> <p>javítsa ki a szövegben a kívánt stílusárnyalatnak nem megfelelő részeket; tudja megindokolni javításait;</p> <p>A tanuló: ismerje és képes legyen megszerezni és alkotó módon használni a kommunikációról tanult ismereteket.</p> <p>A tanuló: ismerje a stílusréteg vagy stílusnem fogalmát, azok tartalmi, szituatív és kommunikatív meghatározottságát; ismerje a stílusok osztályozásának szempontjait és fajait; értse a szöveg tartalmát és mondanivalóját, határozza meg a stílusnemét (stílusát) ismerje fel a stílust alakító nyelvi eszközöket; értse a szöveg tartalmát; ismerje fel az olvasott szöveg stílusnemét; jelölje ki a stílusalakító nyelvi (lexikai, grammatikai) eszközöket; határozza meg a szöveg stílusnemét; ismerje fel benne a stílusmákat és a jellemző nyelvi kifejező</p>
-------------------	---	--

6	<p>szövegek olvasása a jellemző stilisztikai eszközök meghatározásával.</p> <p><i>Beszédkésztség.</i> Egy szövegrész szóbeli stilisztikai elemzése a megadott vázlat szerint.</p> <p><i>Íráskésztség.</i> Szövegmásolás a megadott stílusnembe való átszerkesztéssel.</p> <p>A beszélt nyelvi stílusok.</p> <p>A társalgási stílus</p> <p>A magánéleti szövegek hangneme. A társalgási stílus műfajai. A párbeszéd.</p> <p>A történetmesélés (elbeszélés). A magánlevél. A napló.</p> <p>Az elektronikus kultúra térhódításának hatása a társalgási stílus műfajainak alakulására.</p> <p>A társalgási stílus nyelvi jellemzői.</p> <p>Nyelvi tiszteletadás és udvariasság. A tegezés és a magázás. A köszönés és a megszólítás.</p> <p>Névhasználati és megszólítási szokások a kárpátaljai magyar nyelvben.</p> <p>A kétnyelvűség hatásainak megjelenése a kárpátaljai magyar beszélt nyelvben a társalgás során.</p>	<p>eszközöket;</p> <p>elemezze a szövegrészt a megadott vázlat szerint;</p> <p>legyen képes valamely semleges szöveget a megadott stílusnembe átszerkeszteni;</p> <p>indokolja meg a választott stíluseszközök használatát;</p> <p>javítsa ki az esetleges stílustalanságokat és nyelvi hibákat;</p> <p>A tanuló:</p> <p>ismerje a beszélt nyelvi stílusokat;</p> <p>határozza meg a társalgási, szónoki és előadói stílus jellemző kifejező eszközeit, stiláris jellemzőit;</p> <p>tudja elemezni a társalgási stílus változatos hanglejtési formáit;</p> <p>ismerje a nyelvi udvariasság alapvető szabályait,</p> <p>ismerje és tudja alkalmazni a helyzethez illően a tegező és magázó formulákat, a megszólítási és a köszönési formákat,</p> <p>ismerje a kárpátaljai magyar beszélt nyelvnek a társalgás során megjelenő sajátosságait, a kétnyelvűségből következő nyelvi jellemzőket.</p>
4	<p>A közéleti szóbeliség</p> <p>A szónoki stílus. Az előadói stílus. Jellemző sajátosságai, nyelvi kifejező eszközeik. Az igényes</p>	<p>A tanuló:</p> <p>Ismerje a szónoki és az előadói stílus jellemző sajátosságait, a szónoklat és az alkalmi beszéd szerkezetét és</p>

<p>6</p>	<p>egyéni és közösségi kommunikáció alapvető követelményei.</p> <p>A közéleti szóbeliség műfajai.</p> <p>A szónoklat. Az alkalmi beszéd. Az előadói stílus más műfajai: tárgyalás, hozzászólás, felszólalás, előadás, vita.</p> <p>A beszéd nem nyelvi jegyei.</p> <p>Gyakorlati munkák:</p> <p><i>Szövegértés.</i> Különböző beszélt nyelvi stílusú szövegek hallgatása és a stílusnem meghatározása. A stiláris eszközök jellemzése.</p> <p><i>Beszédkésztség.</i> Párbeszéd szerkesztése megadott téma és szituáció alapján, a kommunikáció céljának és követelményeinek megfelelően.</p> <p><i>Íráskésztség.</i> Szabad tollbamondás szerkesztési elemekkel.</p> <p>Az írott nyelvi stílusok.</p> <p>A szépirodalmi vagy művészi stílus mint különleges funkcionális stílus. Alkalmazási szférája, funkciói, stiláris eszközei.</p> <p>Jellemző nyelvi (hangtani, lexikai, grammatikai) eszközei.</p> <p>A többi stílusréteg elemeinek megjelenése a művészi stílusban.</p> <p>Mitől egyéni az író stílusa?</p> <p>A képszerűség stíluseszközei. A</p>	<p>stiláris jegyeit;</p> <p>ismerje az előadói stílus leggyakoribb műfajait és azok jellemzőit;</p> <p>legyen tisztában a beszéd nem nyelvi jegyeinek szerepével a közéleti szóbeliségben;</p> <p>határozza meg a hallott szöveg szituatív típusát;</p> <p>határozza meg a stiláris eszközöket, a stílélmák és a nyelvi normák viszonyát;</p> <p>értse a személyiség pozitív tulajdonságainak jelentőségét a kapcsolatteremtésben és vegye ezt tekintetbe a kommunikáció során;</p> <p>aktualizálja a témát a címzett érdeklődésének figyelembevételével;</p> <p>tartsa meg a társadalmi érintkezés szabályait és etikáját, a nyelvi normákat;</p> <p>értse a hallott szöveg tartalmát; vegye észre és javítsa ki a stilisztikai hibákat a stílusréteg a műfaj követelményeinek megfelelően.</p> <p>A tanuló:</p> <p>ismerje a szépirodalmi (művészi) stílus lényegét;</p> <p>tudatosítsa a művészi stílus kifejező eszközeinek hihetetlen (más stílusnemekben esetleg használhatatlan) gazdagságát;</p> <p>ismerje fel a képszerűség stíluseszközeit a szépirodalmi stílusban.</p> <p>ismerje fel a hallott szöveg</p>
----------	--	--

	<p>szóképek.</p> <p>Gyakorlati munkák:</p> <p><i>Szövegértés.</i> Különbéféle stílusárnyalatú és korstílusú művészi szövegek hallgatása és megértése (900–1000 szó 9–10 perc alatt). A stíluseszköz és a képszerűség eszközeinek felismerése.</p> <p><i>Olvasás.</i> Művészi szövegek néma olvasása és elemzése. A nyelvi stílushatás eszközeinek keresése.</p> <p><i>Beszédkészség.</i> Párbeszéd (véleménycsere a természet, a táj, a környezet, az emberi külső stb. leírásának ábrázoló eszközeivel).</p> <p><i>Íráskészség.</i> Szépirodalmi szövegek reprodukálása alkotó módon (az eseményekhez, hősökhöz, cselekedeteikhez való viszonyulásának kifejtésével).</p>	<p>stílusát és meghatározó stilisztikai eszközeit; határozza meg a szöveg témáját, mondanivalóját; határolja el a szöveg verbális és rejtett mondanivalóját; határozza meg a szöveg stiláris jellemzőit, nyelvi kifejező eszközeinek stílusértékét; értékelje azok használatának indokoltságát; fejtse ki saját véleményét arról, hogy mennyire segítik az alkalmazott stiláris eszközök a mondanivaló kifejtését; elemesse a beszédhelyzetet, válasszon időszerű témát; célszerűen válassza meg a tartalmi mozzanatokat és a nyelvi kifejező eszközöket; alkalmazza a mondatokban a művészi ábrázolás eszközeit; meggyőzően és érzelemgazdagon fejtse ki a párbeszéd alapgondolatát; szövegalkotáskor maximálisan őrizze meg a szerző által alkalmazott nyelvi kifejező eszközöket; fejtse ki saját véleményét az ábrázolt eseményekről, szereplőkről, tetteikről a művészi stílus kifejező eszközei segítségével;</p>
<p>Tantárgyak közötti kapcsolat</p> <p>A szépirodalmi stílus mint az érzelmi ráhatás eszköze. A művészi stílus és a korstílusok (irodalom).</p>		
6	A tudományos stílus	A tanuló:

	<p>Használati szférája, funkciói, jellemző sajátosságai (tárgyilagosság, személytelenség, érzelemmentesség, áttekinthetőség, okfejtés, magyarázatok, következtetések). A tudományos stílus fontosabb nyelvi kifejező eszközei (a szakszókészletek, a pontos szakszóhasználat, a stilisztikailag semleges nyelvtani eszközök).</p> <p>A tudományos stílusú szövegek formai jellemzői.</p> <p>A tudományos stílus műfajai: tanulmány, szakkikk, referátum, ismeretterjesztő kiadványok, szakkönyvek, értekezések, monográfiák.</p> <p>A tankönyv és az iskolai dolgozat mit a tudományos stílus műfaja.</p> <p>A tudományos stílus szóban (is) működő változatai: a felelet és a szakmai beszélgetés.</p> <p>A jó felelet felépítése.</p> <p>Gyakorlati munkák:</p> <p><i>Szövegértés.</i> Tudományos stílusú szövegek hallgatása és befogadása (800–900 szó 8–9 perc alatt), értelmezése.</p> <p><i>Olvasás.</i> Tudományos stílusú szöveg olvasása, befogadása és elemzése.</p>	<p>értse a tudományos stílus lényegét; ismerje annak használati szféráit; tudja megindokolni jellemző sajátosságait;</p> <p>ismerje jellemző nyelvi kifejező eszközeit;</p> <p>ismerje a tudományos stílus főbb műfajait, azok jellemzőit,</p> <p>ismerje a tudományos stílusnak az iskolai oktatás során megjelenő műfajait.</p> <p>A tanuló:</p> <p>legyen képes iskolai dolgozatot és feleletet a tudományos stílusra vonatkozó követelménynek megfelelően elkészíteni.</p> <p>értse a szöveg tartalmát és mondanivalóját;</p> <p>határozza meg a tudományos szöveg nyelven kívüli stílusalakító tényezőit;</p> <p>ismerje fel a szöveg stiláris eszközeit;</p> <p>ismerje fel a stílus jellemző lexikai, alaktani és mondattani eszközeit és indokolja meg azok igazoltságát;</p> <p>értelmesen olvassa és értse meg a tudományos stílusú szöveg tartalmát és mondanivalóját;</p> <p>elemezze a szöveg stiláris eszközeit;</p> <p>jelölje ki a tudományos stílust jellemző nyelvi eszközöket és határozza meg azok stilisztikai funkcióját;</p> <p>határozza meg a szöveg stílusát a kommunikációs célnak megfelelően; elemezze a szöveget stilisztikailag a megadott vázlat alapján;</p>
--	--	--

<p>6</p>	<p><i>Beszédkésztség.</i> Tudományos stílusú szövegrészlet szóbeli stilisztikai elemzése.</p> <p><i>Íráskésztség.</i> Tudományos szöveg téziseinek összeállítása, kivonatolása, jegyzetelése. Felelet vázlatának elkészítése. Referátumírás több forrás alapján.</p> <p>A publicisztikai stílus Használati szférája, funkciói, jellemzői (közérthetőség, befolyásolási célzat, érzelmi telítettség). Jellemző nyelvi kifejező eszközei (neologizmusok, betűszók, idő-, helyszín- és forrás-meghatározások, sablonos kifejezések, a politikai és diplomáciai nyelv nemzetközileg elfogadott formulái).</p>	<p>érvekkel bizonyítsa a szövegben alkalmazott nyelvi (lexikai és grammatikai) eszközök célszerűségét; jelölje meg a szövegben az érvelő, magyarázó, következtető részeket; végezze el a szövegben foglalt információ elsődleges és másodlagos feldolgozását: olvassa el és értse meg a szöveget; határozza meg a vezérgondolatát; bontsa az információt részekre, majd rendezze azokat a megfelelő logikai sorrendbe; tájékozódjék a témában; határozza meg a bevezetés és a befejezés funkcióját; dolgozza ki a tárgyalást, részletesen kifejtve a téma alapfogalmait, a probléma lényegét és megoldásának módjait a felhasznált forrásmunkák alapján; fejtse ki a saját véleményét a szerzők javasolta megoldásokról; ügyeljen a stílus töretlenségére és egységességére a referátum írása közben.</p> <p>A tanuló: ismerje a publicisztikai stílust, annak használati szféráit és jellemzőit; értse és tudja megindokolni jellemző nyelvi eszközeit; ismerje az írott és elektronikus sajtó főbb műfajait; ismerje a hirdetés és a reklám szerepét az üzleti életben és a</p>
----------	--	---

<p>6</p>	<p>Az írott és az elektronikus sajtó meghatározó műfajai, ezek stiláris sajátosságai. A hír, a tudósítás, a riport, az interjú, a hírmagyarázat, a közlemény, a jegyzet.</p> <p>A hirdetés a reklám mint az üzleti élet publicisztikai eszközei.</p> <p>A címadás fontossága a publicisztikában.</p> <p>A tördelés, a betűtípus- és nagyság, valamint a tipografizálás kifejező értéke a publicisztikában.</p> <p>Gyakorlati munkák:</p> <p>Szövegértés. Publicisztikai szöveg hallgatása (800–900 szó 8–9 perc alatt) és értelmezése.</p> <p><i>Beszéd-készség.</i> Vita jellegű párbeszéd szerkesztése.</p> <p><i>Műalkotás</i> (irodalom, festészet, zene) szóbeli ismertetése.</p> <p><i>Íráskészség.</i></p> <p>Társadalmi és erkölcsi-etikai témájú leíró jellegű fogalmazás(ok).</p>	<p>mindennapokban;</p> <p>ismerje a tördelés és a tipográfia szerepét és kifejező értékét a publicisztikai stílusban.</p> <p>határozza meg a szöveg stílusát; nevezze meg a szöveg jellemző stiláris eszközeit és határozza meg azok funkcióját;</p> <p>tudja jellemezni a szöveg intonációs megformáltságát;</p> <p>értse a vitatkozó párbeszéd sajátosságát, válassza meg a megfelelő nyelvi magatartást;</p> <p>érvelés közben tartsa tiszteletben a vitapartner egyéniségét és véleményét;</p> <p>indokolja meg érveit és vitapartnerére érveinek esetleges cáfolatát;</p> <p>alkalmazza a publicisztikai stílus nyelvi eszközeit;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ismerje alaposan a beszéd-tárgyat; • fejtse ki az ismertett mű kompozícióját, tartalmi mondanivalóját, fő gondolatát, formai sajátosságait; <p>alkalmazza a publicisztikai stílus jellemző nyelvi eszközeit;</p> <p>gyűjtsön anyagot a kitűzött kommunikációs célnak megfelelően;</p> <p>válassza meg szövegének stílusát és hangnemét;</p> <p>fejtse ki a témát a műfajnak megfelelő kompozíciós formában;</p> <p>végezze el írásműve szerkesztését és küszöbölje ki az esetleges stílustalanságokat.</p> <p>A tanuló:</p>
----------	--	--

	<p>A hivatalos stílus</p> <p>A hivatalos stílus mint a közéleti írásbeliség stílusa.</p> <p>Használati szférája, funkciói, stilisztikai sajátosságai (félreérthetlenség, személytelenség, tárgyilagosság, körültekintően pontos fogalmazás), jellemző nyelvi eszközei (jogi és hivatali szakszók, érzelemmentes nyelvi eszközök, bonyolult szerkezetű mondatok).</p> <p>A közéleti írásbeliség főbb műfajai.</p> <p>A hivatalos levél tartalma és formája. A leggyakoribb levélformák.</p> <p>A kérvény tartalma és formája.</p> <p>Az önéletrajz és típusai.</p> <p>A meghívó.</p> <p>A közéleti tájékoztató feliratok.</p> <p>Gyakorlati munkák:</p> <p><i>Olvadás.</i> Hivatalos stílusú szövegek olvasása és befogadása (nyelvtörvény, az ország oktatási rendszerének fejlesztésével kapcsolatos dokumentumok, beszámolók a végzett munkáról).</p>	<p>ismerje a hivatalos stílus lényegét, használati szféráját, funkcióit, jellemző stiláris és nyelvi sajátosságait;</p> <p>ismerje fel a szövegben a jellegzetes nyelvi eszközöket, határozza meg jelentésbeli és stilisztikai szerepüket;</p> <p>ismerje a közéleti írásbeliség főbb műfajait□</p> <p>ismerje a hivatalos levél formai és tartalmi követelményeit, a leggyakoribb levélformákat□</p> <p>ismerje a legfontosabb közéleti tájékoztató feliratok szerepét és jelentését.</p> <p>A tanuló:</p> <p>határozza meg a szöveg stilisztikai sajátosságait;</p> <p>fejtse ki véleményét a szöveg stilisztikai elemzése közben;</p> <p>találja meg a szövegben a hivatalos stílus jellemző nyelvi eszközeit, szavait, kifejezéseit, mondatszerkesztési sajátosságait;</p> <ul style="list-style-type: none"> • elemzés közben használja a hivatalos stílus jellemző nyelvi eszközeit, pontosan, egyértelműen és közérthetően fejezze ki gondolatait; <p>állítson össze beszámolót valamely elvégzett munkáról hivatalos stílusban;</p> <p>szerkessze meg vagy dolgozza át a beszámolót, kiküszöbölve a stílus egyöntetűségét zavaró hibákat;</p> <p>szerkesszen hivatalos levelet, kérvényt és önéletrajzot.</p> <p>fogalmazza meg az annotáció szövegét, ügyelve a szerkezetre és a műfaj sajátosságaira;</p>
--	---	---

	<p>Íráskészség. Beszámoló valamely elvégzett munkáról. Hivatalos stílusú szöveg létrehozása a tanult műfajokban.</p> <p>Annotáció (rövid ismertetése valamely megadott vagy szabadon választott írásműnek).</p> <p>Bibliográfia összeállítása.</p>	<p>alkalmazza a hivatalos stílus megkövetelte sablonos kifejezéseket és nyelvi formulákat, stiláris eszközöket;</p> <p>készítse el helyesen, a követelményeknek megfelelően a megadott téma bibliográfiáját.</p>
--	--	--

Szociokulturális tárgykör

A tananyag hozzávetőleges tartalma			A kialakulandó készségek
Témakör	A szövegek tematikája	Dolgozattémák	
A nyelvi változatosság	<p>Szövegrészletek a nyelvek sokféleségéről.</p> <p>Sztenderd és nyelvjárási szövegek.</p> <p>Hogyan különböztük el a nyelveket?</p> <p>Hatalom és nyelv összefüggései.</p>	<p>Hány nyelv van a világon?</p> <p>Nyelvjárási jellegzetességek klasszikus íróink munkáiban</p> <p>Mitől nyelv a nyelv?</p> <p>Nyelvészeti és politikai érvek ütköztetése</p>	<p>A tanuló:</p> <p>elemezze, értékelje az olvasás útján vagy más</p>

Nyelvhasználat és kultúra összefüggései	Az írásbeli és szóbeli kultúra szerepéről. A magyar kultúra gyökerei és jellegzetességei. A magyar kultúra kiemelkedő személyiségeiről. A magyar kultúra helye a világban. A magyar kultúra Magyarországon és határain túl. A kárpátaljai magyar kultúra	Szomszéd néni meséi (a kárpátaljai magyar szóbeli kultúráról) Kedvenc magyar író Legkedvesebb magyar zeneszerző A magyar festészet kiemelkedő alakjai Egy világhírű asztalosinas (Munkácsy Mihály élete és jelentősége)	módon (médiákból, személyes tapasztalások alkalmával stb.) szerzett ismereteket, rendszeresíti azokat, válogasson közöttük és használja fel azokat a kívánt kommunikációs cél elérésére, személyiségeinek fejlesztésére.
A kárpátaljai magyar kultúra kiemelkedő alakjai	A magyar kultúra jelentősége Kárpátalján. S kárpátaljai magyar irodalom, képzőművészet és zene.	Ringó bölcsők nyomában ... (a kárpátaljai magyar folklórhagyományokról) Verecke híres útján jöttem én... (a kárpátaljai magyar irodalomról) Kárpátaljai magyar paletta... (kárpátaljai magyar képzőművészek)	
Kárpátalja mint soknemzetiségű és soknyelvű régió. A nyelvi tolerancia.	Kárpátalja területi, gazdasági, demográfiai viszonyai. Nyelvek és nemzetiségek Kárpátalján. A nyelvek érintkezésének következményei. Nyelvi elfogadás és befogadás.	Kik vagyunk és honnan jöttünk? (a Kárpátalján élő nemzetiségekről)	

Oktatási (stratégiai) tárgykör

Kialakítandó készségek	A tanulók előmenetelével kapcsolatos követelmények
Szervezési és ellenőrzési készségek	A tanuló: kijelöli a tanulás célját; megtervezi munkáját a cél elérésére; céltudatosan valóra váltja kitűzött tervét; kritikusan értékeli a végzett munkát és az elért eredményt;
Általános ismeretszerzési készségek	A tanuló: Figyelembe veszi, hogy a tanítás során a nyelv funkcionális és társas szemléletének kell érvényesülnie. Összehasonlítja a nyelv különböző változatait Figyelmét a nyelv változatosságára irányítja

	<p><u>Elmélyíti</u> a tanulási folyamathoz kapcsolódó alábbi képességeket:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a kommunikációs képességek; – a tudatos nyelvi viselkedés alakításának képessége; – a kulturális viszonyulások gyakorlásának képessége; – az önértés és világértés, a problémák megfogalmazásának és megoldásának képessége; – az információ megszerzésének és felhasználásának képessége; – a szerzett információ személyiségünkbe való beépítésének képessége. <p><u>Fejleszti</u> a személyiség kompetenciáinak (irodalmi, nyelvi, problémamegoldó, tanulási stb.) új helyzetekben történő működését és újjászervezését.</p>
--	---

11. osztály
Nyelvművelés és retorika
(70 óra, heti 2 óra, 12 tartalék óra)

Óraszám	Az elsajátítandó tananyag	A tanulók felkészítési szintjével kapcsolatos állami követelmények
10	<p>Nyelv és nyelvváltozatok</p> <p>A nemzeti nyelv és változatai. A nyelv változatossága és viszonylagos állandósága. Rétegzettség és norma a nyelvhasználatban. A nyelvek és nyelvváltozatok virtuális egyenlősége és aktuális egyenlőtlensége. A nyelvi alapú diszkrimináció és a nyelvi tolerancia.</p> <p>A magyar nyelv fontosabb belső változatai. A magyar nyelv vízszintes és függőleges irányú tagolódása.</p> <p>Az egyes nyelvváltozatok főbb sajátosságai, jellemző használati körük. Egy ember – több nyelvváltozat.</p> <p>A helyi magyar nyelvváltozatok jellemző sajátosságai (nyelvjárási jellemzők, a nyelvi kontaktusok hatása: kölcsönzés, kódváltás, gyakorisági eltérések, pragmatikai</p>	<p>A tanuló:</p> <p>értse a nyelv változatosságának okait és funkcióját;</p> <p>elfogadja és megérti a nyelvi alapú diszkrimináció erkölcsi és társadalmi veszélyeit, elfogadja a nyelvi toleranciát;</p> <p>ismerje a magyar nyelv főbb változatait, azok használati körét.</p> <p>A tanuló ismerje a helyi (kárpátaljai) magyar nyelvváltozatok jellemzőit, felismeri értékeiket.</p>

	<p>sajátosságok); a magyar nyelv más változataihoz viszonyított azonosságok és különbségek.</p> <p>A nyelvi norma A nyelvi és kommunikatív kompetencia. A szituatív (beszédhelyzethez igazodó) nyelvhasználat. A formális és informális nyelvhasználat jellemzői. A helyi nyelvváltozatok szerepe, az azonosságtudatban. A szolidaritás, illetőleg a közeledés és távolodás nyelvi kifejezése. A nyelv mint a társas viselkedés része. A nyelvi illem.</p> <p>Gyakorlati munkák <i>Szövegértés:</i> Különböző nyelvváltozatú szövegek felismerése és megértése (800-900 szó 8-9 perc alatt) <i>Olvasás:</i> Különböző nyelvváltozatú szövegek szövegértő olvasása. <i>Beszédképesség:</i> Szövegalkotás a különböző nyelvhasználati szituációknak megfelelően. A szituációnak megfelelő elemek tudatos választása és használata. <i>Írásképesség:</i> Alkotó tollbamondás. Stilisztikai-fogalmazási műhelygyakorlatok. Szituatív nyelvhasználat írásban.</p>	<p>A tanuló: értse a nyelvi és kommunikatív kompetencia közötti különbségeket; legyen képes a helyzetnek megfelelően megválasztani nyelvi kifejezőeszközait; legyen tudatában a nyelvhasználat és a beszédhelyzet kapcsolatának, a nyelv társadalmi és stiláris rétegződésének.</p> <p>A tanuló értse és ismerje fel a hangzó szöveg nyelvváltozatát, ismerje fel annak jellemzőit; indokolja meg a szövegben az egyes jellemző nyelvi eszközök használatát;</p> <p>értse a szituációhoz igazodó nyelvhasználat fogalmát és tudja alkalmazni azt a beszédben;</p> <p>értse a szituációhoz igazodó nyelvhasználat fogalmát és tudja alkalmazni az írásbeli nyelvhasználati szituációkban.</p>
<p>8</p>	<p>A nyelv művelés A nyelv művelés mint alkalmazott nyelvészeti tudományág. A nyelv művelés mint a nyelvi tervezés mint tudatos folyamat része. A nyelvi tervezés fogalma, ágai (helyzettervezés, állapottervezés,</p>	<p>A tanuló értse és ismerje a nyelv művelés lényegét, céljait, feladatait és tartalmát; tudatosítsa a beszéd kultúra, a beszéd képesség-fejlesztés szerepét a személyiség alakulásában;</p>

	<p>oktatástervezés), azok szerepe egy közösség életében.</p> <p>A nyelv művelés célja, feladatai (magára a nyelvre, illetve a nyelvhasználóra vonatkozóan), tartalma és módszerei.</p> <p>Az anyanyelvi nevelés. A beszédkultúra, a beszédművelés és a beszédképesség-fejlesztés. Szerepük a személyiségfejlesztésben.</p> <p>A nyelvi norma és a nyelvhelyesség fogalma. Nyelvszokás és nyelvi norma. A nyelvi norma és a nyelvváltozatok.</p> <p>Gyakorlati munkák</p> <p><i>Szóbeli és írásbeli nyelvhasználati készségek fejlesztése.</i></p> <p>Különböző műfajú szövegek alkotása különböző szituációkhoz kötötten. A nyelvi elemek helyénvaló megválasztása.</p> <p>Szóbeli és írásbeli szövegalkotó feladatok.</p>	<p>ismerje a nyelvi tervezés fogalmát, ágait, feladatait, módszereit;</p> <p>értse a nyelvi norma lényegét, nyelvi norma és nyelvi változatosság összefüggéseit.</p> <p>A tanuló</p> <p>a szóbeli és írásbeli nyelvhasználat során tudja tudatosan a kommunikációs célnak és a beszédhelyzetnek megfelelően alkalmazni a különböző nyelvi, stílusi és műfaji elemeket.</p>
6	<p>Nyelv művelés és helyesírás, helyes ejtés</p> <p>A helyesírás lényege.</p> <p>A magyar helyesírás alapelvein alapuló szabályrendszer ismertetésének fontossága.</p> <p>A rövid és hosszú magán- és mássalhangzók írásbeli megkülönböztetése.</p> <p>A mássalhangzó-kapcsolatokban bekövetkező hangváltozások helyes írása, helyes ejtése.</p>	<p>A tanuló:</p> <p>értse a helyesírás lényegét és fontosságát,</p> <p>ismerje a magyar helyesírás alapelveit és azokból adódó szabályok rendszerét,</p>
6	<p>Nyelv művelés és szókészlet, jelentés</p> <p>A szó mint nyelvi jel.</p> <p>Jel, fogalom és jeltárgy viszonya. A fogalomalkotás.</p> <p>A szó fogalmi jelentése. Egy- és többjelentésű szavak. Alap- és mellékjelentés.</p> <p>Rokon értelmű (szinonim) szavak és szólások, ezek nyelvi szerepe. Lexikai és nyelvi szinonimák (burgonya – krumpli, tavasz</p>	<p>A tanuló:</p> <p>ismerje a szavak szinonim jelentését, a fogalomalkotás módját</p> <p>használja az értelmező szótárt</p> <p>tudjon fogalmat alkotni és definiálni</p> <p>értse a poliszémia jelenségét</p> <p>legyen tisztában a szinonimák jelentés- és stílusárnyalati különbségeivel, beszédében és írásában használja a megfelelő szinonimát és szólást.</p>

	– kikelet).	
10	<p>Nyelvművelés és nyelvtan</p> <p>A nyelvtan tárgykörébe tartozó fontosabb nyelvhelyességi tudnivalók.</p> <p><i>A szófajok.</i> A szenvedő ige használata. A körülírt szenvedő szerkezet (meg van fázva, ki van állítva) helyessége vagy helytelensége. A főnévi többes szám használatának korlátozottsága a magyar nyelvben. A –só, -ső képzős melléknevek fokozása. Az udvariassági személynévmasok. Az ő, ők névmás nem személyre vonatkoztatott használata. Az aki, ami, amely névmások helyes használata. A vonatkozó névmások rövidebb és teljesebb alakjai. A számnévi kérdő névmások helyes használata (hány?, mennyi?) Az –e módosítószók helyes használata. Kötőszók a mondat elején. A rokon értelmű kötőszók egymás melletti használata (de azonban, noha holott).</p> <p><i>Alaktan.</i> A névszói tőtípusok toldalékolásában mutatkozó jelentéskülönbségek (tűdő – tűdeje). Egyes földrajzi nevek tóváltozatai az –i képző előtt. Változó tövek összetételei utótagként (szavak – névszók, kötőszók, tavon – Sóstón stb.) A nem egyeztető birtokos szerkezet (az ő házuk). Az enyéme, övéké típusú jeles alakok mellőzése. A –ként és a –stul, -stül viszonyrag.</p> <p><i>Mondattan.</i> Az alany és az állítmány egyeztetésének a szabályai. A helységnevek határozóragos alakjai (a kül- és</p>	<p>A tanuló:</p> <p>ismerje a szenvedő ige használatának és a körülírt szenvedő szerkezet helyességének szabályait kerülje beszédében a főnevek szükségtelen többes számát fokozza helyesen a mellékneveket</p> <p>ismerje és tartsa meg az udvariassági személynévmasok használatát használja helyesen a főnévi vonatkozó névmásokat</p> <p>használja helyesen a hány? és a mennyi? kérdő névmásokat</p> <p>ismerje a kötőszókkal kapcsolatos nyelvhelyességi tudnivalókat</p> <p>ismerje az alaptön és a melléktön toldalékolt alakok közötti különbségeket</p> <p>használja helyesen a földrajzi nevek –i képzős alakjait</p> <p>értse és használja helyesen a nem egyeztető birtokos szerkezeteket.</p> <p>ismerje és tartsa meg beszédében és írásában az alany és az állítmány egyeztetésének szabályait.</p>

	<p>belviszonyragok használata. A jelzett szó száma a számnévi jelző után.</p>	<p>ismerje a számnévi jelzőt követő számnév többes számának stílusértékét.</p>
8	<p>A retorika fogalma A retorika (szónoklattan) fogalma, kialakulásának története. A retorika mint tudomány és mint a közéleti beszéd művészete. A köznek szóló beszéd célja, feladatai. A retorika történelmi szerepe; az ókori rétorok (szónokok). A magyar szónoklattan klasszikus hagyományai (Verseghy Ferenc, Kölcsey Ferenc, Gombocz Zoltán, Kodály Zoltán, Péchy Blanka stb.) A szónoki beszéd mint meggyőző, befolyásoló célzatú nyilvános beszéd. Gyakorlati munkák: Híres orátorok szónoki beszédeinek meghallgatása és befogadása. Kölcsey Ferenc: Játékszín című beszédének vizsgálata. A beszéd gondolati vázlata. A közéleti szóbeliség A közéleti szóbeliségről mint stílusrétegről a 10. osztályban tanultak megisméltése, felidézése. A nyilvános beszéd és kötöttségei. A szónoki és az előadói stílus fogalma és különbségei. Fontosabb műfajai. Az alkalmi vagy ünnepi beszéd és az irodalmi beszéd (más néven szónoklat) a hagyományos retorikai stílus műfajai.</p>	<p>A tanuló; ismerje a retorika fogalmát és szerepét, történelmi szerepét; ismerje a magyar szónoklattan nagy egyéniségeinek nevét; ismerkedjen meg egy a retorika szabályai szerint szerkesztett beszédművel; készítse el annak gondolati vázlatát. A tanuló: ismerje a közéleti szóbeliség fogalmát, főbb műfajait, azok nyelvi, stílári és szerkezeti követelményeit; ismerje az alkalmi és ünnepi beszéd fogalmát; tudjon különbséget tenni szónoki és előadói műfajok között; ismerje a közéleti szóbeliség műfajainak situációhoz kötöttségét; ismerje a meggyőző nyilvános beszéd társadalmi szerepét és célját;</p>

	<p>Az előadói stílus műfajai a tárgyalás, a hozzászólás, a felszólalás, az előadás, a vita valamilyen témában vagy témáról. Műfaj és beszédhelyzethez összefüggése. Az előadó célja és a hallgatók elvárása az egyes beszédhelyzetekben.</p> <p>A beszéddel való meggyőzés mivolta és lélektani tényezői</p> <p>A szónok egyéniségének meggyőző ereje. A meggyőzés folyamata.</p> <p>A beszédhelyzet, melyben az előszóbeli meggyőzés folyamata végbemeleg.</p> <p>A beszédhelyzet összetevői (hely, idő, téma, beszédpartner(ek)). A verbális és nonverbális elemek (mimika, gesztusok, testmozgás) szerepe a meggyőzés folyamatában.</p>	<p>foglalja össze és rendszerezze az előadói stílusról mint a közéleti szóbeliség egyik fajtájáról tanult ismereteit.</p> <p>A tanuló:</p> <p>tudja, hogy a retorika a gyakorlatban beszélni tanít, célja pedig a beszéddel történő meggyőzés;</p> <p>értse a meggyőzés folyamatának a lényegét;</p> <p>értse a beszédhelyzet fogalmát, ismerje összetevőit;</p> <p>legyen képes beszédét egy adott helyzethez igazítani, illetve változtatni annak nyelvi megformáltságán, ha változik a helyzet valamelyik eleme;</p> <p>értse a verbális elemek mellett a nonverbális elemek szerepét a meggyőzés folyamatában;</p> <p>tudja használni azokat a verbális elemekkel összhangban.</p>
<p>10</p>	<p>A beszédművek felosztása a klasszikus retorika szabályai szerint: tanácskozó beszéd (pl. választási beszéd, felhívás, nyilatkozat), törvényszéki beszéd (pl. vádbeszéd, dorgálás, filippika) és bemutató beszéd (pl. dicsőhimnusz, gyászbeszéd, különféle emlékbeszéd.)</p> <p>A szónoki beszéd elkészítésének munkarendje – officia oratoria</p> <p>A szónoki beszéd részei:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kezdés: exordium 2. Elbeszélés: narratio 3. Kitérés: digressio 	<p>A tanuló:</p> <p>ismerje és ismerje fel a beszédművek leggyakoribb formáit;</p> <p>ismerje a beszédművek klasszikus felosztását.</p> <p>A tanuló:</p> <p>ismerje és tudja alkalmazni a szónoki beszéd elkészítésének rendjét;</p>

	<p>4. Célkitűzés: propositio 5. A bizonyítás: argumentatio 6. Cáfolat: refutatio 7. Befejezés: peroratio</p> <p>Az érvek fajtái A definícióból eredő érvek: Az okokból eredő érvek: .A körülményekből eredő érvek: Az analógián alapuló érvelés Az érvelés logikai alapformái: A dedukción alapuló érvelés: szillogizmus, entüméma. Az indukción alapuló bizonyítás.</p> <p>A beszédmű elkészítése és megformálása Az anyaggyűjtés módjai: megfigyelés, kísérlet, utánzás, meghallgatás, megtekintés és olvasás. Az anyaggyűjtés forrásai. Elsődleges és másodlagos források. Általános- és szakkönyvek. Periodikák és szakkönyvek. A gyűjtött anyag elrendezése és megszerkesztése. Az egység, a haladás, a folytonosság, az arányosság és a teljesség elve a beszédművek szerkesztésben. Időrendi, térbeli és ok-okozati szempont az elrendezésben. A konkrét retorikai téma kiválasztása. A megfelelő műfaj megválasztása. Az érvek felkutatása és rendszerezése. A külső és belső érvek. A toposz (érvforrás) és szerepe. A beszédmű felépítése: bevezetés, tárgyalás (előkészítő rész, kifejtő rész) és befejezés. A tételmondat és a konklúziómondat szerepe.</p> <p>A beszédmű általános stíluskövetelményei</p>	<p>ismerje és tudja alkalmazni a beszédben az érvek fajtáit.</p> <p>A tanuló: tanulja meg a beszédmű készítésének folyamatát; ismerje és alkalmazza az anyaggyűjtés különböző módjait; igazodjon el az anyaggyűjtés elsődleges és másodlagos forrásai között; tanulja meg elrendezni a gyűjtött anyagot az egység, a haladás, a folytonosság, az arányosság és a teljesség elvének betartásával; legyen képes alkalmazni mind az időrendi, mind a térbeli, mind az ok-okozati szempontot a beszédmű anyagának elrendezésében; gyakorolja a beszédművek szerkesztését, a téma és a műfaj megválasztását; legyen képes jól megszerkesztett és felépített beszédmű létrehozására.</p> <p>A tanuló:</p>
--	---	--

	<p>A világosság, tömörség, természetesség, szemléletesség, változatosság követelménye.</p> <p>A műfajok stílári sajátosságaihoz való alkalmazkodás, a körülmények figyelembevétele, valamint az egyéni ízlés érvényesítése a beszédmű megformálásánál.</p> <p>A szónoki beszéd technikája</p> <p>A beszédművek hangalakja.</p> <p>A beszédlégzés.</p> <p>A hangindítás, a hangzás.</p> <p>A hangsín szerepe.</p> <p>A jól hallható beszéd követelményei.</p> <p>A magánhangzók és a mássalhangzók képzése. A hangkapcsolatok kiejtése. A beszédhangok időtartama.</p> <p>A mondat- és szövegfonetikai eszközök. A hangsúly. A hanglejtés. A hangmagasság, a hangfekvés. A hangerő.</p> <p>A beszédsebesség és a beszédritmus. A szünet.</p> <p>Az egyéni beszédstílus és kialakítása.</p> <p>A beszédtechnikai elemek gyakorlatban való alkalmazása.</p> <p>Gyakorlati munkák:</p> <p><i>Szövegértés:</i></p> <p>Ismert közéleti személyiségek beszédeinek meghallgatása, befogadása és értelmezése.</p> <p><i>Olvadás:</i></p> <p>Klasszikus szónoki beszédek olvasása, befogadása és értelmezése.</p> <p><i>Beszédképesség:</i></p> <p>Szónoki jellegű beszédek produkálása különböző nyilvános szituációkban. Előre elkészített és spontán beszédek létrehozása.</p>	<p>legyen képes felismerni, alkalmazni és betartani (saját készítésű beszédmű esetén) a beszédmű megformáltságára utaló általános stíluskövetelményeket.</p> <p>A tanuló:</p> <p>ismerje az alapvető beszédtechnikai tudnivalókat;</p> <p>tudja a kommunikációs céljainak megfelelően használni a beszéd supra-szegmentális tényezőit;</p> <p>ismerje és tudja összefoglalni a jól hallható beszéd követelményeit;</p> <p>gyakorolja a hangkapcsolatok kiejtését, a beszédhangok időtartamát;</p> <p>végezzen ritmusgyakorlatokat;</p> <p>építse be a tanultakat egyéni beszédstílusába a gyakorlatban.</p> <p>A tanuló:</p> <p>legyen képes a meggyőző célzatú nyilvános beszéd különböző műfajainak használatára;</p> <p>legyen képes alkalmazni az alapvető retorikai ismereteket konkrét kommunikációs helyzetekben;</p> <p>legyen képes különbséget tenni a magánbeszéd és a nyilvános beszéd nyelvhasználati jellegzetességei között;</p> <p>legyen képes mind a magán, mind a nyilvános beszéd során a kommunikációs célja érdekében a legmegfelelőbbben elrendezni a rendelkezésére álló nyelvi elemeket;</p> <p>legyen képes mind monológ, mind</p>
--	---	--

	<p><i>Íráskészség:</i> Valamely meghallgatott közéleti és szóbeli beszéd jegyzetének elkészítése.</p>	<p>párbeszéd formájában megjeleníteni gondolatait szóban és írásban egyaránt.</p>
--	---	---

Szociokulturális tárgykör
Nyelvi változatosság, nyelvművelés

Témakörök	A szövegek tematikája
Nyelvi változatosság	<p>A világ nyelveinek sokfélesége. Nyelvek és nyelvjáráások. Hány nyelv van a világon? Hogyan különítjük el a nyelveket? Hatalom és nyelv összefüggései.</p>
Nyelvhasználat és kultúra összefüggései	<p>Írásbeli és szóbeli kultúra. A magyar kultúra gyökerei. A magyar nyelvű kultúra jellegzetességei. A magyar kultúra nagyjai. A magyar kultúra helye a világban. Magyar kultúra a határokon túl. A kárpátaljai magyar kultúra.</p>
A kárpátaljai magyar kultúra kiemelkedő alakjai	<p>A magyar kultúra jelentősége Kárpátalján. A kárpátaljai magyar irodalom, képzőművészet és zene.</p>
Kárpátalja mint soknemzetiségű és soknyelvű régió. A nyelvi tolerancia	<p>Kárpátalja területi, gazdasági, demográfiai viszonyai. Nyelvek és nemzetiségek Kárpátalján. A nyelvek érintkezésének következményei. A nyelvi elfogadás és befogadás.</p>
Ukrajna és Kárpátalja helye Európában és a	<p>Az ukrainai nyelvek és nemzetiségek.</p>

világban	Nyelvek és kultúrák a nagyvilágban.
Közlő jellegű beszédművek	Eötvös József: A magyar írók helyzete Kemény Zsigmond: Vörösmarty Mihály
Értékelő jellegű beszédművek	Arany János: Zrínyi És Tasso Széchenyi István: A magyar az hadsereg ügyében Kodály Zoltán: Bartók és a magyar ifjúság”
Mozgósító jellegű beszédművek	Demoszthenész: A Philipposz elleni harmadik beszéd Kossuth Lajos: Beszéd a haderő megajánlásáról Kölcsey Ferenc: A magyar nyelv ügyében
Tanácskozó beszéd	A. Saint-Just: Beszéd a konvertben Deák Ferenc: Az 1861. évi első fölirat Veres Péter: Író az országgyűlésben
Törvényszéki beszéd	Platon: Szókratész védőbeszéd Cicero: Catilina ellen
Bemutató beszéd	Móricz Zsigmond: Ady Endre búcsúztatása Illyés Gyula: Emlékbeszéd Petőfi Sándorról Németh László: A régi polgáristák

Oktatási-stratégiai tárgykör

A tanulók előmenetelével kapcsolatos kérdések
<p>A középiskolában az anyanyelv tanításában és tanulásában a nyelv funkcionális és társas szemléletének kell érvényesülnie: a figyelem a nyelv változatosságára és változataira irányul, nem az elszigetelt nyelvi elemekre és az elvont nyelvi rendszerre. A szóbeliségben el kell fogadni a tanulók saját nyelvi változatának a használatát, figyelembe kell venni a kisebbségi nyelvhasználat sajátos helyzetét és igényeit. A középiskolai nyelvi képzés a megelőző évek tanulási folyamatához kapcsolódik a tanuló alábbi képességeinek elmélyítésével:</p> <ul style="list-style-type: none"> – a kommunikációs képességek fejlesztése, – a tudatos nyelvi viselkedése alakításának képessége, – a kulturális viszonyulások gyakorlásának a képessége, – anyanyelvhasználat különböző élethelyzetekben, a sikeres szóbeli és írásbeli kommunikáció képessége,

A tanulók előmenetelével kapcsolatos kérdések

- az önértés és világértés, a problémák megfogalmazásának és megoldásának a képessége,
- az információ megszerzésének és felhasználásának a képessége,
- a szerzett információ személyiségükbe való beépítésének képessége.

A fejlesztési követelmények a személyiség kompetenciáinak (irodalmi, nyelvi, problémamegoldó, tanulási stb.) új helyzetekben történő működésére és újjászerveződésére irányulnak.